

ИНТЕРВЮ С Г-Н ПЛАМЕН АТАНАСОВ

- Първият ни въпрос е какво си спомняте за екологичната обстановка в Русе през осемдесетте години на миналия век?

- Спомням си много неща, тъй като аз през това време... всъщност през цялото време съм бил журналист. Обгазяванията започнаха някъде около 1981 – 1982 г. Аз бях много близо до всички събития – не само с обгазяванията, ами с всички произтичащи от това събития, включително и прословутите и истински демонстрации на русенската общественост, за които може би знаете. Особено когато бях кореспондент на Българската телеграфна агенция в Русе по него време, тогава всъщност бяха тези събития и много благодатно е за един журналист да има такива събития, макар и с отрицателен знак, но те са така една голяма школа за журналисти, включително ходене в Румъния, придружаване на делегации на най-високо равнище, министър-председатели, чужденци, които идваха тук като експерти, като посланици, да решат проблема между две страни. И така погледът ми е хем като на гражданин, хем като журналист. Тоест един двоен, троен, че и по-голям поглед, тъй като може би сетивата са по-изострени по принцип на един журналист, това е в общи линии.

- По кое време на депопозието бяха обгазяванията?

- По различно време, като естествено най-тежко беше нощно време, след като хората бяха изненадани и се събуждаха от този задушлив мирис и докато денем човек е в кондиция, може да предвиди тези неща, може да си вземе някакви предпазни мерки, да затвори прозореца. Нощно време е много коварно, тъй като русенските нощи са много горещи, както и дните. Русе е един горещ град през лятото. И тогава най-неприятно става. Тогава нямаше климатици, човек да

си се затвори и да си диша по-свободно. Ако сте виждали или сте чели, има такива филми: „Дишай” и „Шест жени”. Там има доста кадри, които камерата, макар и от по-предно поколение техника, пак хващаше това нещо. Не се виждаше нищо на площада и моята кантора, всъщност кореспондентския пункт на БТА, беше точно в самия център на града, сега там не знам какво има, това е от другата страна на часовника, Съдебната палата, от другата страна на сградата, където продаваха билети за самолети. Там отстрани беше и всичко се виждаше. Площадът толкова ставаше замъглен от хора, от хлорните изпарения, че от това място, което описах, не можеше да се види до шадравана, днешния шадраван, защото той беше построен по-късно. Тоест, виждате, в разстояние на едни петдесетина метра, не можеше да се види. И още по-гъсто. И, естествено, по него време хората вече започнаха да добиват смелост в добрия смисъл и да си казват нещата, защото опираше до здравето на всички, най-вече на децата. Имаше такива случаи, когато има мероприятие навън, на открито, и точно в този момент имаше обгазяване. И просто жалка картинка. От тая гледна точка.

- Можете ли да кажете откога започват обгазяванията?

- Трябва да погледна тук, тъй като 1981 година беше или 1982, има ги тези данни тук. Нося една хроника, която през 1991 г. БТА издаде и вътре са отразени всички онези събития, които са се случвали през тези години. По него време не излизаше всичко, както сега във вестници и други медии. Имаше други правила на играта. За хлора специално за Русе, тъй като по него време имаше такива проблеми, по-късно може би сте чували – същия проблем имат Силистра с Калараш.

През 1982 г. са регистрирани 26 големи хлорни отравяния на въздуха, надхвърлящи над 3 пъти пределно допус-

тимата концентрация, която за България е $0,2 \text{ mg/m}^3$, а за Румъния е $0,3 \text{ mg/m}^3$. Този факт всъщност е едно от важните неща в разминаването между двете държави по онова време. Точно разликата в методиките на изчисляване на тези концентрации, които бълваше завод „Верахим“. Те казват, че няма, ние казваме, че има. Разбира се, нашето е плод и на отчитане на уредите, и на живите хора, които дишаха тези отрови. През 1983 г. броят на обгазяванията е 33, надхвърлящи 5 пъти тази концентрация; 1984 г. – 56 обгазявания, надхвърлящи до 9 пъти концентрацията. Виждате, че вече се вдига и концентрацията в пъти, не само броя на обгазяванията. Какво означава това за човешкия организъм? През 1985 г. – 50 обгазявания, 6 пъти над концентрацията; 1986 г. – 63 обгазявания и т. н. Самата техника тогава не беше идеална. След 1990 г. се въведе една нова апаратура – ОПСИС, мисля, че беше шведска. И сега пред Общината има в ламаринен сандък такава апаратура, която взема данни и постоянно отчита чистотата на въздуха. Но най-големите сензори бяха хората. Лекарите говореха тогава за „русенски бял дроб“, това стана нарицателно. Докторите отчетоха също колко се е вдигнал делът на заболяванията на дихателната система, увеличената детска смъртност.

Следват т. нар. многобройни и в повечето случаи нерелативни срещи с румънците – между Н. Чаушеску и Т. Живков, между министрите на околната среда. Ако погледнем нещата преди 10 ноември 1989 г. и след това по проблема с обгазяванията и срещите, като журналист мога да ви кажа, че срещите си приличаха, независимо кой управляваше страната, т. к. румънците си поддържаха тезата, че вината не е при тях. Няма да забравя многото митинги и хепънинги на Дунав мост преди и след срещи в Гюргево или Русе, когато всички ние чакахме новини, и идват делегатите, казват, че са взели решения, а после обгазяванията продължават. А от гледна

точка на чистата хронология в един момент заводът спря да работи и обгазяванията спряха.

- По това време русенци знаеха ли, че обгазяванията идват от румънския завод?

- Да, знаеха. И затова протестираха. Тогава това беше невъзможно, не като сега. При най-малкия проблем сега хората излизат, стачкуват, правят митинги. Затова тогава демонстрациите бяха много важни.

- Вие участвали ли сте в протестите?

- Аз бях журналист. Затова винаги съм бил там, но имах предимството, че не ме беше страх да отида, защото отивах по работа. От професионална гледна точка журналистът е еднакво ухажван и от протестиращите, за да ги отрази, и от властта, за да не ги очерни. Положението и напрежението след 1986 г. стана неудържимо. Обгазяванията се увеличаваха, те не бяха равномерни, а бяха като земетресенията – никой не знае кога ще бъде. Може да са 20-30-50-60, но да се случат в няколко дни. Не се знае кога, как, колко. Сутрин се събуждаш и ... Защото има и алергични хора, аз не винаги съм усещал хлора, млад човек бях тогава. Проблем е за хората с астма, хроничен бронхит. Да не говорим колко лошо е за бременните жени, за децата изобщо. Имало е случаи, когато като накипи много, лично по него време директорът на БТА – Боян Трайков, правеше от тези информации по-кратки информации, които се съобщаваха по радио, телевизия, за да има отдушник.

- Като официален бюлетин за чужбина излизали ли са подобни информации тогава?

- Не. За чужбина не. Само при тези ситуации, когато чуят кореспондентите, които са в София, и от БТА получават подробна информация. Имаше един бюлетин: „Депресия“, в него пише за екологичните проблеми в Русе.

- Имате ли информация дали преди 1989 г. е излизала информация в чужбина?

- Излизала е, да, излизала е. По радио „Свободна Европа“ говореше журналистката Румяна Узунова. Имаше и гласове на граждани, които имаха куража, обаждаха се хората. Това е радиото. В големите вестници тогава не се отразяваше всичко. Интересно беше и сега е интересно, като се разказва. Имаше един голям еко-рок концерт на Дунав мост след 1989 г.

- Освен с хлор с какво друго е бил замърсяван русенският въздух?

- Имаше и други замърсители, някои от тях не работят вече. Захарната фабрика обгазяваше, не мога да кажа колко е замърсяването. Ако не влияе на човека, то ще влияе на флората, ако не на растенията, то на животните. Бая миришеше на меласа, цвекло се обработваше. Тухлената фабрика също, имаше заводи, които и сега работят. Не сме света вода ненапита, отделно сметището, което се палеше редовно. Другото е, автомобилни гуми като палят.

- Мислили ли сте за изселване от Русе?

- Не, не съм мислил, но много мои други приятели го направиха. Не ми е достигнал куражът, тъй като всички мои роднини са в Русе. Но имам приятели, които заминаха за София, Варна.

- Някои от тях върнаха ли се?

- Не, защото човек, като се установи някъде, вече е трудно назад.

- Кога спират обгазяванията?

- Не знам дали е документирано това, възможно е, но лично аз не знам, но ако съдя по тази хроника, тя спира до 1991 г., това не означава, че е краят на всичко. Трудно ми е да ви кажа, но и след 1991 имаше обгазяване, но в съвсем малки дози. Румънците на етапи затвориха цеховете, площадки ги наричаха. Започнаха да произвеждат прах за пране. Румън-

ците от самосебе си, от бедност, го изоставиха това производство. И заводът спря работа.

Възраст – 54 год., висше образование, журналист.
Март 2008 г.

Интервюто е проведено от Елеонора Тодорова и Йоанна Малакова.

